

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

תוכן

- א. רקקה ולא קראה חליצתה בשירה.....1
- ב. רקקה ולא חלצה ולא קראה חליצתה פסולה.....1
- ג. קראה ולא רקקה ולא חלצה אין כאן בית מיחוש.....2
- ד. יבמה שרקקה תחלוץ ואינה צריכה לרוק פעם אחרת ... כסדרן לא מעכבא.....3
- ה. גידמת מהו שתחלוץ ... מי כתיב וחלצה ביד.....3
- ו. יבמה שרקקה דם תחלוץ לפי שאי אפשר לדם בלא צחצוח רוק ... כאן במוצעת כאן בשותת.....3
- ז. אין חליצת קמן כלום.....4
- ח. המתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה כדי שיתקיימו שני מקראות הללו...5
- ט. מי הוא זה שמפסע על ראשי עם קדוש.....6

דף קה.

א. רקקה ולא קראה חליצתה בשירה

כבר התבאר לעיל דף קד. שאפילו לא קראו תחלה¹ לא היא ולא הוא, חליצתה כשרה, מדכתיב פָּכָה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ וּגו', משמע כך הוא עיקר המעשה מה שהאשה עושה בגופו של איש כלומר החליצה והוא מעכב, אבל ריקקה וקריאה שאינו מעשה בגופו של איש הם, אינן מעכבין. ולפיכך אפילו לא קראה ולא רקקה אלא שחלצה בלבד החליצה כשרה².

ב. רקקה ולא חלצה ולא קראה חליצתה פסולה

כבר התבאר לעיל דף קד: שאם רקקה³ לפני היבם, נפסלה ואסורה להתייבם, וצריכה חליצה ממנו או מן האחים, שחשו חכמים⁴ שמא יראו אותה הרואים שרקקה ויאמרו שאם כבר רקקה ודאי חלצה לו קודם,

¹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קסט מג

² ועיין שו"ת שיבת ציון סימן צח (לרבי שמואל בן יחזקאל לנדא בנו של הנודע ביהודה) שחקר אם הקריאה מדאורייתא או מדרבנן ותלה שם במחלוקת הרא"ש והרמב"ן

³ שו"ע ונו"כ שם מה – מו

⁴ לבוש וב"ש שם מו

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

וכשיראו אותה שתתייבם אח"כ יאמרו חלוצה מותרת לאחין, ומטעם זה לא אסרו רקקה להתייבם אלא כשרקקה לפני היבם ובפני ב"ד.

לפיכך רקקה חוץ לב"ד או שלא בפני היבם, וכן אם רקקה בב"ד שאינו מזומן לחליצה⁵, שאין חשש זה לא נאסרה.

ודוקא כשרקקה רוק בפני היבם ובפני בית דין, נפסלת. אבל אם רקקה דם אינה נפסלת⁶

יש אומרים שיש לזוהר שלא תרוק היבמה לפני היבם קודם חליצה כשעומדים ובאים בפני ב"ד לחלוץ, שאם תרוק הרי חליצתה חליצה פסולה, ותהא צריכה לחזור על כל האחים.

ו"א⁷ שאפילו לא נתכוונה לשם ריקת חליצה נאסרת, שאף בזו יש לגזור שמא יאמרו חלצה מכבר. וי"א שאינה נאסרת אלא כשנתכוונה לכך, אבל אם אמרו לה לירוק ולא נתכוונה לשם ריקת חליצה, אינה נאסרת. וי"א שאין הרקקה פוסלת אלא אם כן נתכוונה לשם ריקת חליצה, אבל אם נתכוונה לפסול עצמה עליו אינה נפסלת, שזו אינה חשובה כוונה

ג. קראה ולא רקקה ולא חלצה אין כאן בית מיחוש

קראה הפסוקים⁸ שדרך להקרות אותה, ואפילו לפני היבם ובפני ב"ד לא נפסלה בכך מלהתייבם, שהרי אין הקריאה מעכבת בחליצה, וכיון שאינה מעכבת אינה פוסלת.

ועל אף שרקקה אינה מעכבת ובכל זאת פוסלת, שונה הקריאה שדרכה להיות בסדר החליצה בין קודם חליצה בין אחר החליצה, שקודם חליצה אומרת היא (דברים כה פסוק ז) מֵאֵן יִבְמִי לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יִבְמִי, והוא קורא ואומר (שם פסוק ח) לֹא חִפְצָתִי לְקַחְתָּהּ, ואחר

⁵ באר היטב שם מח

⁶ בשו"ע כתב בלשון י"א ועיין ב"ש שם מז שכתב שדין זה מוסכם לכו"ע.

⁷ עיין בהרא"ש שם דהקשה למה דקי"ל יבמה שרקקה תחלוץ למה דחקו בש"ס למצוא דרך שתהא היבמה אסורה ליבם למה לא אמרו לה שתרוק לפניהם ואז אסורה ליבם, ותירץ משום עובדא דש"ס היה שהיבם רצה לייבם ואין כוונתו לחלוץ מ"ה אף אם רקקה לא תפסול את עצמה עליו, ובחליצת מנעל לבד או רקקה אפי' בב"ד אם נתכוין א' מהם והשני בוודאי לא נתכוין לא הוי חליצה כלל ומותרת לאחים, אלא כשאין ידוע לנו חיישינן שמא כיוונו שניהם. ודעת הנמק"י שאפילו אחד מהם בוודאי לא נתכוון מ"מ בחליצת המנעל פסולה לאחים אפילו שלא בב"ד, אולם ברקקה מודה לרא"ש. ב"ש שם מה, ובס"ק מו הביא שלשאר פוסקים אפי' בנתכוונה היא י"ל דנפסלה וכ"כ בד"מ בהנהגות פרישה. ועיין בבית מאיר שאינה יכולה לפסול עצמה עליו אם כונתה לכך על ידי רקקה.

⁸ שו"ע ונו"כ שם מז

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

החליצה רוקקת וקוראה ככה יעשה לאיש וגו', לפיכך אפילו אם קראה לפני היבם ובפני ב"ד אין כאן בית מיוחד, שאם תתייבם אחר הקריאה לא יבואו להתיר חלוצה לאחין, שיאמרו שהקריאה שקודם חליצה קראה ולא חלצה ואח"כ נמלך ונתייבמה, הלכך אין הקריאה פוסלת מלהתייבם אפילו היתה בפני ב"ד.

ד. יבמה שרקקה תחלוץ ואינה צריכה לרוק פעם אחרת ... כסדרן לא מעכבא

כבר נתבאר שם שאין הסדר מעכב, שאפילו הקדימה ריקקה לחליצה, או שקראוה ואח"כ רקקה חליצתה כשרה, ואפילו לא קראו תחלה לא היא ולא הוא חליצתה כשרה, ואינה צריכה לרוק שוב⁹. אולם אם לא ירקה כלל תחזור ותירק.

ואם נתפזרו בית הדין והלכו להם, שוב אינה צריכה לחזור ולירוק¹⁰. ויש סוברים¹¹ שצריכה לחזור ולירוק, ודוקא במקום עיגון, שאי אפשר לה לחזור ולירוק, מותרת להינשא בלא ריקקה.

ה. גידמת מהו שתחלוץ ... מי כתיב וחלצה ביד

גדמית¹² שאין לה ידים חולצת לכתחלה בשיניה, כיון שאי אפשר לה בענין אחר הרי זה כמו דיעבד.

ו. יבמה שרקקה דם תחלוץ לפי שאי אפשר לדם בלא צחצוח רוק ... כאן במוצצת כאן בשותת

⁹ וכתב הרמב"ם הלכות יבום וחליצה פרק ד הלכה יא, ולמה לא תחזור ותרוק על הסדר שמא יאמרו ריקקה לבדה אינה כלום ואינה פוסלת מן האחין. ועיין בידיו של משה שם שלעולם אי בעיית למירק לא מחינן בה דהרי זאת החששה אינה חששה גמורה דהוי כמו גזירה לגזירה אלא הוי טעמא למאי דלא מטרחינן לחזור וכו' כיון דמן הדין אין צריך ואדרבא לפעמים נפיק וכו'

¹⁰ מאירי קב א ברקקה דם, וכ"מ ביש"ש לט ובהגר"א, ואין אומרים שכל שאינה ראויה לריקקה הרקקה מעכבת בה, כדרך שאמרו "כל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו", לפי שהריקקה נעשית לאחר עיקר המצוה, שהיא חליצת המנעל, ולא אמרו כלל זה ש"כל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו" אלא בדבר הנעשה קודם גמר המעשה עיין שו"ת עונג יום טוב סי' קעה בהגה"ה; שו"ת בית הלוי ח"ג סי' ב; אור שמח לרמב"ם שם; שו"ת חלקת יואב אהע"ז סי' יז.

¹¹ בית מאיר סי' קסט סל"ט בכונת ב"ש

¹² שו"ע ונו"כ שם לא

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

יבמה שרקקה דם¹³ אינה צריכה לרוק פעם אחרת¹⁴, שאי אפשר שתרוק דם בלא צחצוחי רוק. ויש אומרים¹⁵ שזה רק במוצצת שאז אי אפשר לה בלא צחצוחי רוק¹⁶, אבל אם שותתת צריכה לרוק פעם אחרת, מפני שהדם השותת הוא כולו דם בלא צחצוחי רוק. ואם רקקה בלא מוצצת ולא שותת לא מהני¹⁷.

ולפיכך מה שנתבאר לעיל שאם רקקה¹⁸ לפני היבם, נפסלה ואסורה לחתייבם, דוקא כשרקקה רוק בפני היבם ובפני בית דין, נפסלת. אבל אם רקקה דם אינה נפסלת¹⁹ אלא א"כ יהא רוק מעורב בו, ואם רוק מעורב בו נפסלה. ודוקא במצעה אבל אם שותת או שלא מצעה ואינו שותת לא נפסלה²⁰.

דף קה:

ז. אין חליצת קטן כלום

כבר התבאר לעיל דף סא: שקטן – כשם שאין ביאתו קונה מן התורה בעוד שהוא קטן, שאין קניין לקטן מן התורה²¹, כך אין חליצתו חליצה, דאיש כתיב בה בחליצה ולא קטן, דכתיב (דברים כה פסוק ז) וְאִם לֹא יִחַפֵּץ הָאִישׁ לְקַחֵת אֶת יְבִמְתּוֹ וְגו', ולפיכך קטן אינו חולץ עד שיגדיל, והוא שיהיה בן י"ג שנה ויום אחד, ויבדקוהו שהביא ב' שערות אחר שהגדיל²².

¹³ שו"ע ונו"כ שם מ

¹⁴ ומה שקאמר בש"ס דוקא במוצצת מהני היינו אם רקקה שלא במקום חליצה לענין שתהיה פסולה על האחין. שבשותת אין פוסלה על האחים.

¹⁵ כן דעת הרמב"ם

¹⁶ עיין ביאור הגר"א שהביא מרושלמי הלכה ו' בעובדא הנ"ל דלוי הנ"ל אמר שם ירקא דם אם יש בו לחלוחית של רוק כשר וכן אמרו שם בשם הרבה מאמוראים דדוקא אם יש לחלוחית של רוק. ועיין בית מאיר שהביא שכ' המרד' סוף חולין ותימא הא לכ"ע דם מבטל רוק וי"ל דאיירי שהוא בעין וניכר וזה צ"ע דא"כ מה אירי' מוצצת משום דא"א אפי' בשותת נחזי אנן אם ניכר אם לאו ותו' כ' א"כ ליכא למימר ביטול אלא בדבר שהיה ניכר בפני עצמו תחילה ואח"כ נתערב אבל בדבר שתחילת ביאתו לעולם מעורב ליכא למימר דבטל. ועיי"ש שהאריך. וע' בזה בצל"ח פסחים דף ל"ד ע"ב ובתשו' נו"ב תניינא חי"ד סי' י"ד.

¹⁷ ב"ש שם מא מהרשב"א.

¹⁸ שו"ע ונו"כ שם מה – מו

¹⁹ בשו"ע כתב בלשון י"א ועיין ב"ש שם מו שכתב שדין זה מוסכם לכו"ע.

²⁰ לרא"ש היינו גופא חילוק הגמ' לענין זה וכל שכן לרמב"ם ששותת לא הוי ריקקה א"כ לא נפסלה לאחין.

²¹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז ג

²² כמ"ש בנדה מ"ו א' מ"ח ב' דלחליצה לא סמכינן אחזקה דרבא. ביאור הגר"א שם ג

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

אבל אם הביא ב' שערות קודם שהגדיל אינו נחשב גדול על ידן, מפני שהם שומא ודרכן לנשר אלא א"כ יביא אחרות אחר שהגדיל, ומ"מ אם מוצאין לו שתי שערות אחר שהגדיל²³ לא חיישינן שמא היו קודם לכן וסופן לנשר, ששומא לא שכיח.

וכן קטנה על אף שלענין יבום כשהיא מבת ג' שנים²⁴ ויום אחד ביאתה ביאה לכל דבר, ואם בא עליה יבם קנאה קניין גמור והיא אשתו לכל דבר, ואם בא להוציאה מוציאה בגט. אבל לענין חליצה אינה חולצת עד שתגדיל, והוא שתהא בת י"ב שנים ויום אחד, ויבדקה שהביאה ב' שערות. ואפילו בדיעבד אין חליצת קטנה חליצה²⁵.

ח. המתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה כדי שיתקיימו שני מקראות הללו

כתוב אחד²⁶ אומר (מלכים א, ט פסוק ג) וְהָיוּ עֵינֵי וְלִבִּי שָׁם כָּל הַיָּמִים וכתוב אחד אומר (איכה ג פסוק מא) נִשָּׂא לְבָבֵנו אֶל פְּסָיִם אֵל אֵל פְּשָׁמִים וכדי שיתקיימו ב' מקראות אלו אמרו, שהמתפלל צריך שיכוף ראשו מעט שיהיו עיניו למטה לארץ²⁷, שהרי אנו מתפללים נגד בית המקדש שנאמר בו וְהָיוּ עֵינֵי וְלִבִּי שָׁם וכו' לכן יתן עיניו למטה כנגדו²⁸ ויחשוב כאלו עומד בו

²³ ואם חליץ אחר י"ג ולא נבדק ואחר זמן בדקו אותו ומצאו לו שערות אי מחזקי' אותו בגדול למפרע ע' בח"מ סי' ל"ה ומ"ש שם. פ"ת שם ב

²⁴ שו"ע ונו"כ שם ד

²⁵ ב"ש שם ד. ונ"ל טעמא משום דחליצה בדידה תלה רחמנא וחליצה נעלו, ואיפטר בה את עצמה, ואין מעשה קטנה כלום. לבוש שם

²⁶ שו"ע ונו"כ או"ח צה ב

²⁷ וצריך לחשוב גם כן רוממות האל יתברך ושפלות האדם, ויאמר בלבו מה אני דל ונבוזה בא לבקש מאת מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. עטרת זקנים שם

²⁸ והנה משמע לי מזה דאין המתפלל צריך שיעצים עיניו בשעת התפלה רק שיהיו עיניו למטה כלפי הארץ שהרי לא חילקו אלא שיהיו למטה ולא למעלה ולמעלה משמע בהדיא דפתוחות קאמר וממילא ה"נ למטה וכ"ה משמעות הש"ס והפוסקים ויותר מבואר בדברי הרמב"ם ז"ל בתשוב' הביאה מרן ז"ל לעיל סי' צ' שכתב דמה שהזהירונו חז"ל שלא יהא דבר חוצץ בינו לקיר היינו כדי שלא תתבטל כוונתו ומטעם זה אסור להתפלל נגד בנדים המצויירים וסיים שכשמודמן להם להתפלל נגדם רגילין להעצים עיניהם בשעת התפלה וכתבו מרן ז"ל בש"ע סכ"ג דון מינה דבעלמא אין רגילין להעצים עיניהם בשעת התפלה ובכל שעת תפלה משמע אלא עינים פתוחות וכאילו מביטים לארץ. ומה שכתבו האחרונים ז"ל בשם הוזהר הקדוש דצריך להעצים עיניו בשעת תפלה והחמיר הרבה בזה נראה ברור שהוזהר חולק בזה על תלמוד דידן לפי דעת הפוסקים ואין בזה שום ספק לפע"ד ואל תתמה על החפץ דכמה פעמים מצינו שהספר הקדוש הנ"ל חלוק על התלמוד. מאמר שם ועיין ביאור הלכה שם שבח"א כלל כ"ב דין י"א משמע דעיקר האיסור אף לפי הוזהר הוא דוקא כשמתבטל

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

ומתפלל, ועל ידי זה תפלתו רצויה, ובלבו יכוין למעלה אל אל שבשמים²⁹.
ואותן המגביהים ראשיהם ועיניהם למעלה כמביטים על הגג המלאכים
מלעינים עליהם³⁰.

וקודם התפלה ישא עיניו לשמים לעורר הכוונה וכדי שיהיה לבו נכנע³¹, וכן בתוך התפלה אם
נתבטלה כוונתו³². ולכן לא יתפלל אדם אלא בבית שיש בו חלונות.

כתבו האחרונים³³ שכל מי שאינו עוצם עיניו בשעת תפילת י"ח אינו זוכה לראות פני שכינה
בצאת נפשו³⁴, אך אם מתפלל בסידור ועיניו פקוחות כדי לראות בו לית לן בה

ט. מי הוא זה שמפסע על ראשי עם קדוש

אסור³⁵ לדיין להתנהג בשררה וגסות הרוח על הצבור, אלא בענוה ויראה.
ולא יפסיע על ראשי עם קדש, פירוש כשהצבור יושבין צפופין לא ילך הדיין
דרך עליהם על האצטבאות³⁶ לישב במקומו, ובמדינתנו³⁷ שיושבים על
ספסל ג"כ אל יפסע אל הכותל אחורי היושבים שדוחק בהם ברגל ובזיון
לעם שנראה כמפסיע על ראשן דרך גאווה, כי אף על פי שהם הדיוטות
ושפלים, בני אברהם ויצחק ויעקב הם וצריך שיסבול טורח הצבור ומשאן.

בעיניו הפתוחות אז בשאר דברים אבל אם עיניו למטה כלפי ארץ ואין מכוין אז להסתכל בד"א לכו"ע שרי.
ולא פליגי כלל ומ"מ לכתחילה נכון להחמיר לעצום עיניו כדי שלא יסתכל בד"א

²⁹ כלומר שיחשוב בלבו כאילו עומד בשמים ויסיר מלבו כל תענוגי העולם הזה וכל הנאות הגוף, כעין שאמרו
הקדמונים כשתרצה לבוין פשוט גופך מעל נשמתך. ולאחר שיגיע למחשבה זו יחשוב ג"כ כאילו הוא עומד
בבית המקדש שהוא למטה, מפני שע"י זה תהיה תפלתו רצויה יותר לפני המקום. עמרת צבי שם ד

³⁰ מ"ב שם ה

³¹ מ"ב שם ד

³² מ"ב צ ס"ק ח

³³ מ"ב שם ה

³⁴ איתא בזוהר ואתחנן מאן דקאים בצלותא בעי לכסויי רישיה ועיניו בגין דלא יסתכל בשכינתא. והיינו
בטלית של מצוה וכן נוהגין כהיום לכסות ראש עד עינים בטלית מצוה בשעת תפלת י"ח. פמ"ג מאן דפקח
עיניו בשעת צלותיה מקדים עליה מה"מ. מ"ב צא ו

³⁵ שו"ע ונו"כ חו"מ ח ד

³⁶ סמ"ע על שולחן ערוך חושן משפט הלכות דיינים סימן ח סעיף ד

היה מנהגם לישב על הארץ בשעת הדרשה, וקאמר שיקדים לילך ולישב במקומו ולא יפסיע על ראשן לילך
לישב במקומו אחר שכבר ישבו, ולמדו זה ממ"ש [שמות כ' ב"ג] לא תעלה במעלות, וסמך ליה [שם כ"א א']
ואלה המשפטים. נראה דה"ה בזמן הזה כשיושבין על ספסל ארוך זה בצד זה והשולחן לפניהם לא יפסיע על
הספסל לילך מאחוריהן

³⁷ אורים שם ז

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרך היומי

מסכת יבמות

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדרך היומי להלכה למעשה
<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>